

Анастасія СИЗОНЕНКО,

orcid.org/0000-0002-8341-3205

магістр кафедри теорії та практики перекладу

*Національного університету «Запорізька політехніка»
(Запоріжжя, Україна) sizonenko.anastasia331@gmail.com*

Еліна КУЩ,

orcid.org/0000-0002-7220-3806

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

*Національного університету «Запорізька політехніка»
(Запоріжжя, Україна) elina.e2016@gmail.com*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЖАНРОВА ВАРІАТИВНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Статтю присвячено аналізу англomовного публіцистичного дискурсу, що здійснюється шляхом надання його загальної характеристики та встановлення його жанрової варіативності. З цією метою в статті надається визначення понять «дискурс», «публіцистичний дискурс», «стиль», «жанр», з'ясовуються спільні функції публіцистичного дискурсу з публіцистичним стилем, визначаються сфери функціонування англomовного публіцистичного дискурсу, встановлюються його основні стильові та мовні особливості, а також аналізуються його жанри.

Публіцистичний дискурс є різновидом інституційного дискурсу, що актуалізується в певному суспільному комунікативному просторі з метою передавання певної суспільно значущої та повсякденної інформації та здійснення впливу на масового адресата. Основними функціями публіцистичного дискурсу, що визначають його корелятивний зв'язок із публіцистичним стилем, є функції інформування та здійснення впливу.

Сферами функціонування англomовного публіцистичного дискурсу є громадсько-політична, суспільно-культурна та медійна. Вибір і аранжування мовних засобів у ньому визначається не тільки його стильовими характеристиками, але й функційним призначенням, що виявляється у використанні великої кількості інформативно-емних мовних засобів, мовних кліше, експресивних і оцінних одиниць, різноманітних стилістичних прийомів у ньому. Жанровими різновидами англomовного публіцистичного дискурсу є інформативний, аналітичний і художньо-публіцистичний. Інформативний жанр виявляється у офіційно-інформативних, інформативно-ділових і неофіційно-інформативних типах текстів. Аналітичний жанр представлений інформативно-аналітичними, газетно-науковими, узагальнено-директивними та урочисто-декларативними типами текстів. Змісти текстів художньо-публіцистичного жанру характеризуються поєднаннями об'єктивно-аналітичної, емоційно-експресивної та суб'єктивно-особистісної інформації. Саме тому засобами актуалізації художньо-публіцистичного жанру англomовного публіцистичного дискурсу є статті, нариси, репортажі, есе.

***Ключові слова:** англomовний публіцистичний дискурс, жанрова варіативність, загальна характеристика, публіцистичний стиль, сфера функціонування, функція.*

Anastasiia SYZONENKO,

orcid.org/0000-0002-8341-3205

Master at the Department of Theory and Practice of Translation

Zaporizhzhia Polytechnic National University

(Zaporizhzhia, Ukraine) sizonenko.anastasia331@gmail.com

Elina KUSHCH,

orcid.org/0000-0002-7220-3806

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation

Zaporizhzhia Polytechnic National University

(Zaporizhzhia, Ukraine) elina.e2016@gmail.com

GENERAL CHARACTERISTICS AND GENRE VARIABILITY OF ENGLISH- LANGUAGE PUBLICISTIC DISCOURSE

The article is devoted to the analysis of the English-language publicistic discourse. This is done by providing general characteristics of this type of discourse and establishing its genre variability. With this purpose the notions

of “discourse”, “publicistic discourse”, “style”, “genre” are defined in the article, common functions of publicistic discourse and publicistic style are revealed, spheres of functioning of the English-language publicistic discourse are clarified, its main stylistic and language features are determined, as well as its genres are also analyzed in it.

Publicistic discourse is considered to be a type of institutional discourse actualized in certain public communicative spheres with the aim of transmitting of socially significant and everyday information and influencing the addressee. Functions of informing and influencing determine correlative relationship of the publicistic discourse with the publicistic style.

Socio-political, socio-cultural and media are spheres of functioning of the English-language publicistic discourse. The choice and arrangement of its language means is predetermined by its stylistic characteristics and purpose of functioning. That is why a large number of informative language units, set phrases, clichés, expressive and evaluative language means, different stylistic means and devices are used in it. The English-language publicistic discourse is represented by informative, analytical, and literary-publicistic genres. The informative genre of the discourse is typical of its official-informative, informative-business, and unofficial-informative types of texts. The analytical genre is actualized by its informative-analytical, newspaper-scientific, generalized-directive and solemn-declarative types of texts. Texts of its literary-publicistic genre are characterized by a combination of objective-analytical, emotional-expressive and subjective-personal information given in them. That is why literary-publicistic genre of the English-language publicistic discourse is represented by texts of articles, essays, and reports.

Key words: English-language publicistic discourse, genre variability, general characteristic, publicistic style, sphere of functioning, function.

Орієнтація сучасної лінгвістичної парадигми знань на вивчення людського фактора в мові, розуміння пріоритетності аналізу механізмів її функціонування в реальному соціокультурному середовищі сприяє тому, що в центрі уваги мовознавців перебуває публіцистичний дискурс. Публіцистика відіграє важливу політичну та ідеологічну роль як засіб вираження плюралізму суспільної думки, що формується навколо найгостріших проблем людини та людських спільнот (Кривоносов, 2002: 14). Підвищення інтересу лінгвістів до англомовного публіцистичного дискурсу зумовлене його роллю в процесах комунікації та обміну інформацією, що відбуваються в сучасному світовому співтоваристві.

Саме цей факт визначає *актуальність* статті, а її *метою* в зв'язку з цим є надання загальної характеристики вказаному типу англомовного дискурсу та визначення його жанрової варіативності. **Завдання** статті полягають у визначенні понять «дискурс», «публіцистичний дискурс», «стиль», «жанр», з'ясуванні спільних функцій публіцистичного дискурсу з публіцистичним стилем, аналізі сфер функціонування англомовного публіцистичного дискурсу, встановленні його основних мовностильових особливостей, а також з'ясуванні його жанрової варіативності.

Для надання загальної характеристики англомовному публіцистичному дискурсу необхідно з'ясувати сутність самого поняття «дискурс». Незважаючи на всю історію його вивчення та численні дослідження, здійснені мовознавцями в сфері дискурсивного аналізу, не можна говорити про однозначність тлумачення цього поняття в лінгвістиці та інших сферах гуманітарного знання.

Зазначимо, що аналізований термін було введено в лінгвістику американським науковцем

3. Харрісом для опису тексту із залученням до нього так званої соціокультурної ситуації його породження та сприйняття (Harris, 1952). На початку XX століття дискурс (від франц. *discours* – промова, виступ, розмова) вже розуміється як складна єдність мовної практики та позамовних факторів (ситуація та мета спілкування, поведінка його учасників, їхні настанови, цілі, що визначають особливості породження та сприйняття їх взаємодії тощо) (Макаров, 2003: 18). У лінгвістичному енциклопедичному словнику дискурс визначається як «зв'язаний текст у сукупності із зовнішньолінгвістичними, прагматичними та іншими факторами; текст, узятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах)» (Арутюнова, 1990: 136–137).

Із становленням дискурс-аналізу як спеціальної галузі лінгвістичних досліджень з'ясувалося, що значення дискурсу не обмежується писемним і усним мовленням, але включає, крім того, й інші семіотичні коди. Акцент в інтерпретації дискурсу ставиться на його інтерактивній природі. Дискурс насамперед – це мова, занурена в життя, у соціальний контекст (з цієї причини поняття дискурсу рідко вживається стосовно прадавніх текстів) (Чернявская, 2012: 12). Отже, поняття «дискурс» також корелює з поняттям «комунікації», виступаючи інколи синонімічним.

Публіцистичний дискурс є різновидом інституційного дискурсу, що виявляється, на думку голландського дискурсолога Т. ван Дейка, у «сталій системі статусно-рольових відносин, що склалися в комунікативному просторі життєдіяльності певного соціального інституту, в межах якого здійснюються владні функції символічного примусу в формі нормативного припису та легітимізації

певних способів світобачення, світовідчуття, векторів ціннісних орієнтацій і моделей поведінки» (Dijk, 1998: 36). Отже, на відміну від особистісно орієнтованого, інституційний тип дискурсу реалізується в суспільних інститутах і є зверненням насамперед до масового адресата. «Особливості інституційного дискурсу визначаються статусно-рольовими характеристиками його учасників, набором типових для такої сфери комунікації ситуацій, цілей і умов, цінностей, моделей мовленнєвої поведінки, тематичних репертуарів мовців» (Куш, 2017: 264).

Сферами використання англомовного публіцистичного дискурсу є громадсько-політична, суспільно-культурна, медійна. Звідси випливає його основне призначення: слугувати засобом розв'язання суспільно-політичних питань, активно впливати на адресата, переконувати в справедливості певної ідеї, формувати в адресата правильне ставлення до суспільних чи повсякденних проблем, повідомляти інформацію, що має суспільне чи повсякденне значення, спонукати його до певної діяльності, пропагувати прогресивні ідеї, знання, здоровий спосіб життя тощо.

Натепер у лінгвістиці немає єдиного тлумачення публіцистичного дискурсу. Під ним розуміють текст, «викликаний конкретною комунікативною ситуацією інституційного спілкування, пов'язаний із подіями навколишнього світу» (Каминский, 2007: 98); «складне комунікативне явище, викликане сукупністю процесів і результатів мисленнєво-мовленнєвої діяльності, актуалізованої в суспільному просторі з метою передавання певної інформації та здійснення впливу на масового адресата» (Клушина, 2008: 67). До основних рис визначеного типу дискурсу відносять при цьому його динамічність, інтерактивність, діалогічність (Немец, 2010: 95).

Зазначимо, що публіцистичний дискурс отримав свою назву від поняття публіцистичного стилю. Являючи собою «засіб його безпосередньої реалізації» (Немец, 2010: 95), публіцистичний дискурс ввібрав у себе всі притаманні йому характерні риси. Публіцистичний стиль мови породжений такою її функцією, як функція впливу (Арнольд, 2002: 135).

Зазначимо, що під стилем ми, слідом за І. В. Арнольд, розуміємо «різновид літературної мови, в якому вона виступає в тій чи іншій соціально значущій сфері суспільно-мовленнєвої практики людей та особливості якої зумовлені особливостями спілкування в тій чи іншій сфері» (Арнольд, 2002: 24). Функція публіцистичного стилю, а отже, й публіцистичного дискурсу, що

відрізняє його від інших мовних стилів, визначається таким чином: «вплив на читача чи слухача з метою переконання його в правильності висунутих положень або виклику в нього бажаної реакції на сказане не стільки логічно обґрунтованою аргументацією, скільки силою, емоційною напруженістю вислову, демонстрацією тих рис явища, які найбільш ефективно можуть бути використані для досягнення поставленої мети» (Немец, 2010: 92).

До інших основних функцій публіцистичного дискурсу відносять інформативну, яка полягає в тому, що автори публіцистичних текстів інформують широке коло читачів, глядачів, слухачів про значущі для суспільства проблеми (Клушина, 2008: 68). Отже, інформативна функція публіцистичного стилю виявляється в його здібності інформувати широкий загал про проблеми, значущі для суспільства.

Вибір мовних засобів англомовного публіцистичного дискурсу зумовлений соціально-оцінними характеристиками та можливостями ефективного, цілеспрямованого впливу на масову аудиторію. Це досягається шляхом поєднання логічності викладу інформації з її емотивним забарвленням, що і є визначальною рисою англомовних текстів публіцистики. У зв'язку з цим англомовний публіцистичний дискурс слугує засобом впливу на емотивну та когнітивну системи адресата: його думки, переконання, настанови, оцінки.

Аналіз фахової лінгвістичної літератури, присвяченої англомовному публіцистичному дискурсу та його одиницям (Воробйова, 2011; Немец, 2010; Орлова, 2010; Сибирко, 2005; Чернышева, 2003), дав змогу визначити та узагальнити такі його мовні та стильові особливості, як:

- високий ступінь стандартизації мовних одиниць, великий відсоток інформативно ємних одиниць, а також сталих і клішованих виразів, журналістських штамтів, стандартних термінів тощо;

- експресивність мови як спосіб залучення уваги адресата, вираження ставлення до переданої інформації тощо; наявність оцінних епітетів; прямих звертань до адресата;

- насиченість порівняннями, реаліями, алюзіями і цитатами;

- широке використання інших стилістичних засобів і прийомів (гіпербол, літоти, образних порівнянь, метафор, евфемізмів тощо).

Жанровими різновидами англомовного публіцистичного дискурсу вважають інформативний, аналітичний і художньо-публіцистичний, які реалізуються в різних піджанрах, виконуючи, відповідно,

різні функції (Сибирко, 2005: 24–78). Під жанром (від франц. *genre – рід*) розуміємо тип, форму, комунікативну організацію певного тексту чи висловлювання (Гольдин, Дубровская, 2002: 5), сукупність формальних і змістових якостей певного тексту чи висловлення, що визначають його тип та особливості мовної та комунікативної організації (Арнольд, 2002: 28).

Головною функцією інформативного жанру англomовного публіцистичного дискурсу вважають інформативну (Сибирко, 2005: 25), а до його піджанрів відносимо:

– офіційно-інформативний, що визначається завданнями передавання стислої, об'єктивної, логічної та офіційної інформації, яка характеризується відсутністю емоційності, суб'єктивності, образності та реалізується в замітках, повідомленнях, хроніках, звітах;

– інформативно-діловий, що відзначається об'єктивністю, наявністю спеціальної термінології та офіційно-ділової лексики та реалізується в комюніке, резюме документів, звітах, оглядах преси;

– неофіційно-інформативний, що характеризується експресивністю, емоційністю та базується на повсякденній інформації, до якої слід повернути увагу читачів, реалізуючись, наприклад, у замітках.

Ключовими функціями аналітичного жанру англomовного публіцистичного дискурсу є інформативна функція та функція пояснення, тлумачення. Основною властивістю текстів цього жанру дискурсу є аналітичність, а до його піджанрів належать:

– інформативно-аналітичний, що поєднує в собі риси офіційно-ділового стилю з рисами наукового стилю, який знаходить своє відображення в статтях, рецензіях тощо;

– газетно-науковий, якому властиве поєднання наукового та популяризаторського стилів за

провідної ролі наукового, що реалізується в хроніках, оглядах, інтерв'ю, репортажах;

– узагальнююче-директивний, пов'язаний з узагальненим відображенням дійсності в проблемно-аналітичному і перспективно-оцінному ракурсах, актуалізованому в передових статтях і деяких видах коментаря;

– урочисто-декларативний, що характеризується підвищеною емоційністю та експресивністю та реалізується в описах, вітаннях, закликах, гаслах.

Художньо-публіцистичний жанр англomовних публіцистичних текстів реалізується в нарисах, репортажах, есе та ін. Для них характерний синтез об'єктивно-аналітичного, емоційно-експресивного і суб'єктивно-особистісного змісту.

Висновки. Отже, англomовний публіцистичний дискурс призначений для передавання певної суспільно значущої та повсякденної інформації, текстова організація та вибір мовних засобів якого визначається нормами та правилами інституційного спілкування. Тексти визначеного типу дискурсу виступають засобами безпосередньої реалізації публіцистичного стилю, ключовими функціями якого є функція здійснення впливу та функція інформування. Актуалізації вказаних функцій сприяють логічний виклад інформації поряд із її емотивним забарвленням. Саме тому особливістю мови публіцистики є поєднання інформативності та експресії, що виявляється у застосуванні значної кількості інформативно-емних одиниць, сталих і клішованих виразів, експресивних та оцінних одиниць, стилістичних засобів і прийомів. Жанрами англomовного публіцистичного дискурсу є інформативний, аналітичний і художньо-публіцистичний типи текстів, які реалізуються в різних піджанрах.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в детальному аналізі кожного із зазначених жанрів англomовного публіцистичного дискурсу та їх порівняльному аналізі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. Москва : Издательство «Флинта», 2002. 384 с.
2. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1990. С. 136–137.
3. Воробйова М. В. Алюзія в англomовному публіцистичному дискурсі: структура, семантика, функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Херсон, 2011. 20 с.
4. Гольдин В. Е., Дубровская О. Н. Жанровая организация речи в аспекте социальных взаимодействий. *Жанры речи*. 2002. Вып. 3. С. 5–17.
5. Каминский П. П. Принципы исследования публицистики на современном этапе. *Вестник Томского государственного университета. Филология*. 2007. № 1. С. 97–105.
6. Клушина Н. И. Коммуникативная стилистика публицистического дискурса. *Мир русского слова*. 2008. № 4. С. 67–70.
7. Кривонос А. Д. PR-текст в системе публичных коммуникаций. Санкт-Петербург : Петербургское востоковедение, 2002. 279 с.

8. Куш Е. О. Критична перспектива дослідження дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного ун-ту імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки*. Випуск 153, 2017. С. 261–265.
9. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва : Гнозис, 2003. 280 с.
10. Немец Г. Н. Публицистический дискурс как методологический конструкт. *Вестник Адыгейского государственного университета. Серія: Филология и искусствоведение*. 2010. № 3. С. 90–96.
11. Орлова О. Г. Дискурс-анализ американской публицистики. *Учёные записки Забайкальского государственного гуманитарно-педагогического университета имени Н. Г. Чернышевского. Серія «Филология, история, востоковедение»*. 2010, № 3 (32). С. 190–193.
12. Сибирко Н. Д. Жанровая специфика англоязычного публицистического дискурса. Волгоград : Перемена, 2005. 154 с.
13. Чернышева Т. В. Современный публицистический дискурс (коммуникативно-стилистический аспект) : учебное пособие. Барнаул : Изд-во Алтайского университета, 2003. 178 с.
14. Dijk T. A. van. *Ideology: a Multidisciplinary Approach*. London : Sage Publications, 1998. 374 p.
15. Harris Z. *Discourse analysis. Language*. 1952. V. 28. No. 1. Pp. 1–30.

REFERENCES

1. Arnold, I. V. (2002). *Stilistika sovremennogo angliyskogo yazyka* [Stylistics of the modern English language]. Moskva: Izdatelstvo "Flinta". 384 s. [in English].
2. Arutyunova, N. D. (1990). *Diskurs* [Discourse]. *Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar*. Moskva: Sovetskaya entsiklopediya. S. 136–137 [in Russian].
3. Vorobyova, M. V. (2011). *Alyuziya v anglomovnomu publitsystichnomu dyskursi: struktura, semantika, funktsionuvannya* [Allusion in English publicistic discourse: structure, semantics, functioning]: avtoreferat dissertatsiyi kandydata filologichnykh nauk. Kherson. 20 s. [in Ukrainian and English].
4. Goldin, V. E., Dubrovskaya, O. N. (2002). *Zhanrovaya organizatsiya rechi v aspekte sotsialnykh vzaimodeystviy* [Genre organization of speech in the aspect of social interactions]. *Zhany rechi*. Vypusk 3. S. 5–17 [in Russian].
5. Kaminskiy, P. P. (2007). *Printsipy issledovaniya publitsistiki na sovremennom etape* [Principles of research of publicism at the modern stage]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Filologiya*. No. 1. S. 97–105 [in Russian].
6. Klushina, N. I. (2008). *Kommunikativnaya stilistika publitsisticheskogo diskursa* [Communicative stylistics of publicistic discourse]. *Mir russkogo slova*. 2008. No. 4. S. 67–70 [in Russian].
7. Krivososov, A. D. (2000). *PR-tekst v sisteme publichnykh kommunikatsiy* [PR-text in the system of public communication]. Sankt-Peterburg: Peterburgskoye vostokovedeniye. 279 s. [in Russian].
8. Kushch, E. O. (2017). *Krytychna perspektyva doslidzhennya diskursu v suchasniy lingvistytsi* [Critical perspective of discourse reseatch in modern linguistics]. *Naukovi zapysky Kirovogradskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni V. Vinnichenka. Seriya: Filologichni nauky*. Vypusk 153. S. 261–265 [in Ukrainian and English].
9. Makarov, M. L. (2003). *Osnovy teorii diskursa* [Basis of the theory of discourse]. Moskva: Gnozis. 280 s. [in Russian].
10. Nemets, G. N. (2010). *Publitsisticheskiy diskurs kak metodologicheskiy konstrukt* [Publicistic disourse as methodological construct]. *Vestnik Adygeiskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Filologiya i iskustvovedenie*. No. 3. S. 90–96. [in Ukrainian and English].
11. Orlova, O. G. (2010). *Diskurs-analiz amerikanskoy publitsistiki* [Discourse-analysis of American Publicistic]. *Uchenye zapiske Zabaikalskogo universiteta imeni N. G. Chernyshevskogo. Seriya "Filologiya, istoriya, vostokovedenie"*. No. 3 (32). S. 190–193 [in Russian and English].
12. Sibirko, O. G. (2005). *Zhanrovaya spetsifika angloyazychnogo publitsisticheskogo diskursa* [Genre specificity of the English-language publicistic discourse]. Volgograd: Peremena. 154 s. [in Russian and English].
13. Chernyshova, T. V. (2003). *Sovremenniy publitsisticheskiy diskurs (kommunikativno-stilisticheskiy aspekt): uchebnoe posobiye* [Modern publicistic discourse (communicative-stylistic aspect: textbook)]. Barnaul: Izdatelstvo Altayskogo universiteta. 178 s. [in Russian and English].
14. Dijk, T. A. van. (1998). *Ideology: a Multidisciplinary Approach*. London: Sage Publications. 374 p. [in English].
15. Harris, Z. (1952). *Discourse analysis. Language*. V. 28. No. 1. Pp. 1–30 [in English].